

Otázka: Antická přírodní filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Klér 14

PRAVO

= souhrn předpisů, podle kterých se organizuje a řídí lidský život

- souhrn norem, které zabezpečuje a stanovuje stát
- ukazuje, jak by se lidé měli chovat

Právo se dělí:

1) subjektivní právo:- můj osobní názor, jak účastník právního vztah (př. dítě - rodič)

- oboustranná vyživovací povinnost

2) objektivní právo:- právní předpisy = zákony, vyhlášky, nařízení

- upravuje vztahy mezi lidmi, ale ukládá jim také povinnosti

- **právní vztah** = upravený vztah společnosti (manželství, kupní smlouva)

- vyplývají vždy nějaké povinnosti, nároky

a) přirozené:- není dílem člověka, ale jeho původcem je Bůh (nevěřící → příroda)

- je „spravedlivé“, je vzorem, ke kterému bychom se měli přibližovat, ve společnosti

neexistuje

b) pozitivní:- je dílem lidí, člověk je nedokonalý → právo taky nedokonalé, nikdy není předpis, který

zahrnuje vše → musí se dodávat změny - reagují na životní situace, snaha o nejlepší

zákony

A) veřejné právo: normy upravují vztahy mezi státem (nositel státní moci) a občanem

a) ústavní právo

b) trestní právo (stát x občan)

c) správní právo

d) finanční právo

- stanovuje určité povinnosti občana ze strany státu (platit daně)

B) soukromé právo: upravuje vztahy mezi subjekty v občanské společnosti, platí princip rovnosti a

nezávislosti

a) rodinné právo

b) občanské právo

c) obchodní právo

C) Smíšené právo: na pomezí mezi soukromým a veřejným právem

a) pracovní právo - pracovní smlouva mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem,

v určité dimenzi zasahuje stát

Vývoj práva

- dříve nepsaná podoba - ústní tradice - **zvykové (obyčejové právo)**

- před soudem se vzpomínalo, zda byl v minulosti podobný případ (**precedent**) a jak byl řešen, velmi

sporné - soudce

- tendence sepsat právo = **kodifikace práva** → Zákon dvanácti desek = základní soubor zákonů,

vychází z něj celé evropské právo

- české právo: pokusy už Karel IV., Přemyslovci, Břetislavova dekreta, Statuty Konrády Otty

Prameny práva

= formy, ve kterých je právo obsaženo, ve kterých je nutno je hledat

- odlišné pro jednotlivé země

Kontinentálně-evropský právní systém(dnes pro Evropu)

- ovlivněn revolucemi, především velkou francouzskou revolucí (radikální reforma právního systému)

dala podnět pro realizaci práva - Napoleonův kodex - 1804 - Občanský zákoník)

- ovlivněno římským právem
- vždy psané právo
- základní formou je: **zákon** = akt nejvyššího orgánu státní moci, závazné pravidlo chování pro občany, státní organizace, normativní akt

Anglosaský systém (Velká Británie, USA)

- nemusí mít vždy psanou podobu
- nemá dělení práva veřejného a soukromého
- základní formou je tzv. **Právní obyčej a soudní precedenty**

1) právní obyčej - případ, který se odehrál - základní - je pevný pro všechny soudy (norma), může mít i psanou formu - i rozvojové země

2) soudní precedenty - řeší případ, který je zatím nepodchycen jakýmikoliv právy

- v ČR se nepoužívá

Normativní smlouva: - upravuje celou skupinu právních vztahů

- př.: kolektivní smlouva mezi zaměstnanci a zaměstnavatelem, mezinárodní smlouvy
- musí být transformována do podoby aktu → zákon

- náboženské právo v islámských zemích
- v ČR - zákon, výlučně normativní smlouva

ČR 12 odvětví práva

ústavní právo (státní)

trestní právo hmotné a procesní

rodinné právo

občanské právo hmotné a procesní

obchodní právo

živnostenské právo

správní právo

pracovní právo

finanční právo

pozemkové právo

mezinárodní právo veřejné

mezinárodní právo soukromé

Právní norma: základem práva, má určitou podobu

1) taxativní - nějaké podmínky jsou v normě stanoveny konkrétně a právní norma vylučuje jinou

možnost použití (vyděděné děti)

2) demonstrativní - podmínky použité jsou upraveny příkladem

- z hlediska logiky má 3 základní části:

a) hypotéza - stanovuje podmínky, ve kterých se norma uplatňuje

b) dispozice - vlastní pravidla chování, které upravují práva a povinnosti subjektů- účastníci vztahů

c) sankce - vystaveny podmínky

→ nemusí být výslovně vyjádřeny v každé právní normě

- právní vztahy - účastníci - subjekty - 2 podoby:

1) **fyzické osoby** (konkrétní)

2) **právní osoby** (organizace)

→ dvojitá právní způsobilost:

1) způsobilost k právům a povinnostem

- jsem způsobilý mít právo a povinnosti

- vzniká narozením (založením organizace), (i nenarozené dítě - nasciturus- je způsobilé mít práva

vlastnická

- může dědit → musí se narodit živé

- během života se nemění a nemusí být omezena
- zaniká smrtí člověka (prohlášení za mrtvého)

2) způsobilost k právním úkonům

- účastník právního vztahu může zakládat, měnit nebo rušit právní vztahy
- způsobilost k právním předpisům vzniká v 18 letech

Právní vědomí

= znalost práva (neznalost se neomlouvá!!!)

- každému občanovi by měli být jasné alespoň základní principy našeho právního řádu včetně některých jednotlivých institucí

= **souhrn právních názorů, představ, pocitů a skutečných vědomostí, které vyjadřují vztahy**

občanů k platnému právu

Právní řád

= souhrn všech právních předpisů ve státě - vytváří logický celek (zákony se navzájem doplňují,

nahrazují, nesmí mezi nimi být rozpor = soulad zákonů hlídá Ústavní soud ČR)

- každý stát má svůj právní řád a vyžaduje jeho dodržování

- **sestupná (vzestupná) teorie právního řádu** -hierarchie, předpisy jsou řazeny podle právní

síly (záleží, který státní orgán předpis vydal a jak se nazývá)

- právní řád se skládá z právních předpisů (zákonů, vyhlášek...), každý předpis se skládá z právních

norem - základní stavební jednotka práva

Právní norma

- je závazné pravidlo chování, má určitý obsah (stanoveny určité podmínky - buď něco činit, nebo

se nějakého jednání zdržet), stanoveny sankce, které mají účel:

1) preventivní (předcházení)

2) represivní (odvetný)

- právní norma je platná, pokud byly při její tvorbě splněny všechny předepsané náležitosti (vydána

příslušným státním orgánem v mezích jeho pravomoci a předepsané formě), byla řádně vyhlášena, tj.

uveřejněna ve Sbírce zákonů ČR (popřípadě ve Věstnících)

- norma je platná ode dne vydání, stala se součástí našeho právního řádu, datum platnosti vždy v záhlaví

- **Účinnost právní normy** - musíme se jí řídit, uvedena v posledním paragrafu (poslední větě)

- konkrétní datum nebo shodné s vyhlášením

- Tvorba právních norem = legislativní proces
- Doplnování právních norem = novelizace
- **Zrušení právních norem = derogační klausule** = zrušovací ustanovení, bývá v závěru právních předpisů
- může rušit celý starší právní předpis nebo pouze jeho část, měnit ho a doplňovat ho
- pokud derogační klausule není, automaticky platí, že pozdější zákon ruší předchozí

ŽIVNOSTENSKÉ PRÁVO

- základní pramen = Živnostenský zákon (schválen v r.1991)
- upravuje (reguluje) soukromé podnikání v ČR společně s obchodním zákoníkem
- stanovuje podmínky, za kterých můžeme založit a provozovat živnost
- upravuje kontrolu živnostenského podnikání
- živnostenský zákon stanovuje, co je a co není živnost

Živnost= soustavná činnost provozovaná trvale/dlouhodobě, samostatně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost a vždy za účelem dosažení zisku

- vzniká dnem ohlášení

1) ohlašovací: lze provozovat tehdy, kdy je ohlášena na živnostenském úřadě

a) řemeslné - podmínkou je dosažení odborného vzdělání

b) vázané - stanoveno jak má být odborná způsobilost

c) volné - nemusí se dokládat odborná způsobilost

2) koncesované: lze provozovat tehdy, jestliže mi byla udělena koncese

- každá činnost má zvláštní předpisy (př. nákup a prodej výbušnin,

zpracování surovin - nebezpečné pro ŽP)

1) obchodní- provozuje prodej a nákup

2) výrobní živnost - výroba

3) živnost poskytující službu - cestovou, hostinství, překladatelství

Živnostník

-dosažení 18 let

- způsobilost k právním úkonům

- trestní bezúhonnost (nebyl odsouzen pro trestní čin)

- předložení dokladů, že nemá vůči státu daňové nedoplatky

- odborná způsobilost - u některých

Živnostenské oprávnění

- právo provozovat živnost → živnostenský list, koncesní listina

- zapsán do živnostenského rejstříku (možnost zapsat se i do obchodního rejstříku)

- vzniká: dnem ohlášení
 - zaniká: - smrt podnikatele (pokud nepokračuje dědic)
 - zánikem právnické osoby
 - výmazem ze živnostenského rejstříku
 - uplynutí doby, pokud byla živnost udělena na omezenou dobu
- kontrolu živnosti provádějí živnostenské úřady

SPRÁVNÍ PRÁVO

- základní pojem = veřejná správa- správa veřejných záležitostí - forma výkonné moci
- **státní správa**: jmenována, př. vláda, ministerstvo, finanční úřad, policie
- **samospráva**: obecní, městské úřady

- **organizační právo**: sledujeme, jak funguje organizace veřejné správy, zákon v obcích, atd.
- **hmotné právo**: upravuje oblasti veřejné správy - jejich chod - školský, stavební zákon
- **procesní právo**: charakteristika správního řízení - např. lhůty
- **trestní právo**: zákon o přestupcích

Správní akt: 1) normativní-obecně závazná pravidla (př. tržní řád na tržnici, pravidla pobíhání psů v parku, atd.)

2) individuální- má konkrétní podobu a řeší konkrétní věci (př. stavební povolení, atd.)

Správní řízení

- aplikace správního práva = jak se používají pravidla a normy

a) zásada zákonnosti

b) zásada rovnosti všech účastníků

c) zásada kontroly nad rozhodováním (2stupňové – když jsem nespokojen, mohu se odvolat)

d) zásada písemnosti – modifikována zásadou ústního podání

Subjekty správního řízení

1) správní orgány – rozhodují

- vždy se zjišťuje příslušnost k rozhodování

a) věcná – svěřená zákonem

b) místní – podle místa tzv. bydliště

c) funkční – zda orgán o tom může rozhodnout

2) účastníci správního řízení – všichni ti, kterých se to nařízení týká

Průběh správního řízení - fáze

1) zahájení – na žádost účastníka správního řízení

- z podnětu správního orgánu – př. uložení pokuty

2) zjišťování podkladů a zjišťování průběhu a účelu řízení – shromáždění dokumentace týkající se

případu, obě strany mohou nahlédnout

3) vydání správního rozhodnutí – každý správní výrok musí obsahovat:

a) výrok (rozhodnutí)– uveden správní předpis, podle kterého bylo rozhodnuto a pokud je stanovena povinnost, musí být stanovena lhůta, do kdy se má splnit

b) odůvodnění - uvedeny skutečnosti, které vedly k rozhodnutí

c) poučení o odvolání– konstatuje, zda je rozhodnutí konečné či zda se může odvolat – musí být stanovena lhůta a kam se odvolat

4) opravné prostředky– přezkoumání správního rozhodnutí, mohu se odvolat proti rozhodnutí, které

je ještě nepravomocné (nevstoupilo v platnost) = **řádný prostředek:a) odvolání** - k vyšší instanci, o 1 stupeň

b) rozklad– provádí právnická osoba – proti rozhodnutí

mimořádné opravné prostředky– podávají se proti pravomocnému rozhodnutí

1) obnova řízení

2) přezkoumání rozhodnutí - jiný správní orgán

3) přezkoumání rozhodnutí správního orgánu

soudem

- správní rozhodnutí musí být realizováno

- pokud správnímu rozhodnutí nevyhovím:

Nucený výkon správního rozhodnutí:

- 1) správní exekuce
- 2) soudní exekuce

Formy exekuce:

- 1) srážky ze mzdy
- 2) prodej movitých věcí
- 3) prodej nemovitých věcí

Druhy přestupků

- **přestupek** = čin ohrožující zájem společnosti

- 1) přestupek proti pořádku ve veřejné sféře - správní řízení
- 2) přestupek proti veřejnému pořádku - nabízení sexu na veřejných službách
- 3) přestupek proti občanskému soužití - rušení nočního klidu
- 4) přestupek proti majetku

- sankce za přestupky: - napomenutí

- pokuta

- zákaz činnosti

- propadnutí činnosti

PRACOVNÍ PRÁVO

- pracovní právo → upravuje společenské vztahy týkající se práce → upravuje vztahy mezi

zaměstnancem a zaměstnavatelem → podmínky vzniku, trvání a zániku pracovního poměru (některé

případy práce vykonané za mzdu se neřídí pracovním právem → to je případ **služebního poměru** a

tyto vztahy se řídí zvláštními zákony → např. Policie Armáda ČR, Vězeňská služba, BIS)

- součástí pracovního práva jsou i další společenské vztahy → vztahy vznikající mezi odborovými

organizacemi a zaměstnavateli, dále vztahy směřující ochraně života, zdraví zaměstnanců atd.

- základním kamenem pracovního práva je → **Zákoník práce**

Tři základní pracovněprávní vztahy:

a) pracovní poměr

b) dohoda o provedení činnosti (opakující se činnost - rozsah nemůže překročit určitý limit)

c) dohoda o provedení práce (jednorázová činnost)

Subjekty pracovního práva:

a) osoby fyzické: zaměstnanci, zaměstnavatelé

b) osoby právnické: zaměstnavatelé, odbory

Pracovní poměr → je to právním vztah mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem → obsahem

pracovního poměru je řada práv a povinností zaměstnavatel, přitom právu

jednoho odpovídá vždy povinnost druhého

Vznik pracovního poměru → **volbou** (mimořádný způsob vzniku pracovního poměru - jen u vedoucích zaměstnanců)

jmenováním (opět mimořádná způsob vzniku pracovního poměru - u vedoucích zaměstnanců)

pracovní smlouvou → nejčastější právní základ vzniku pracovního poměru → sjednávají se základní podmínky

výkonu práce → **musí být sjednána písemně**

povinné náležitosti pracovní smlouvy → bez jejich sjednání

nemůže pracovní smlouva vzniknout → **druh práce** (např. mzdová účetní)

místo výkonu práce

(Gymnázium Svitavy)

den nástupu do práce

(1.1.2014)

nepovinné náležitosti pracovní smlouvy → délka dovolené a zotavenou

zkušební a výpovědní lhůta

mzda a způsob odměňování

termín a způsob výplaty

konkurenční doložka

rozvržení pracovní doby atd.

Pracovní poměr na **dobu určitou** → např. 1 rok

Pracovní poměr na **dobu neurčitou**

Zánik pracovního poměru → může skončit událostí (uplynutí pracovní doby, úmrtí, skončení prací)

může být rozvázáán:

a) **dohodou** → může i bez udání důvodu, obě strany se dohodnou

b) **výpovědí** → ze strany zaměstnavatele i zaměstnance →

zaměstnavatel může dát výpověď jen z důvodů, které výslovně

stanoví zákon → za určitých situací nesmí výpověď dát – pokud je

zaměstnanec v pracovní neschopnosti (půl roku), ženě na mateřské

dovolené, nebo si musí vyžádat souhlas úřadu práce – u osob se

změněnou pracovní schopností.

→ pokud dává výpověď z tzv. organizačních důvodů →

musí vyplatit odstupné

c) **okamžité zrušení pracovního poměru** → ze závažných důvodů

(zaměstnavatel – neplní smlouvu, zaměstnanec – závažně poruší

kázeň, nepřítomnost na pracovišti, okamžité zrušení pracovní

doby bez výpovědní lhůty)

d) **zrušením ve zkušební době** → oba dva kdykoli bez důvodu

Pracovní doba → činí nejvýše 40 hodin týdně → nejdéle po 4,5 hodinách třicetiminutová přestávka

na jídlo a oddech (nezapočítává se do pracovní doby) → za odpracovaný

kalendářní rok - dovolená na zotavenou v základní délce 4 týdny ročně

(zaměstnanec pobírá průměrný plat)

Rozvržení pracovní doby → je v pravomoci zaměstnavatele → zvláštním případem rozvržení pracovní

doby je **pružná pracovní doba** (je rozdělena na základní pracovní dobu

- musí být na pracovišti, volitelnou pracovní dobu)

Pracovní smlouva:- **dříve i ústně, dnes pouze písemná forma, veškeré změny v písemné formě** →

obě strany s nimi musí souhlasit

- **obsahuje**: druh práce

místo nebo místa výkonu

den nástupu do práce

- do 15 let nemůže být uzavřená pracovní smlouva (až do ukončení ZŠ)

-dříve se rozšiřoval pracovní poměr hlavní a vedlejší - dnes pouze hlavní

- zkušební doba nejdéle 3 měsíce
- ve výpovědi platí výpovědní lhůta → musí ještě pracovat

Zákoník práce- upravuje dovolenou, přestávky v práci, odborové vztahy - uzavírání smluv

= kolektivní smlouva - platí pro členy i nečleny oboru

Odměňování práce:

- mzda → za práci konanou v pracovním poměru u zaměstnavatelů, kteří jsou podnikateli
- plat → za práci v pracovním či služebním poměru u zaměstnavatelů, kteří nejsou podnikateli
- plat → zaměstnanců některých státních orgánů - ústavní činitelé, soudci, státní zástupci
- odměna → na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr

Zvláštní pracovní podmínky → ženy a mladiství

a) **ženy** → nesmí práce fyzicky nepřiměřené

→ nárok na mateřskou dovolenou → pod dobu 28 týdnů (37 týdnů při porodu více dětí nebo jednoho dítěte u osamělé matky) → v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě (nástup zpravidla 6 týdnů před porodem) → poté rodičovská dovolená

b) **mladiství** → práce jen přiměřené fyzickému a rozumovému vývoji

→ nesmí pracovat přesčas a v noci

→ nesmí pracemi pod zemi a při těžbě nerostů

TRESTNÍ PRÁVO

- trestní právo chrání zájmy společnosti a ústavní zřízení ČR, práva a oprávnění fyzických i právnických osob před jednáním zvláště pro společnost nebezpečným → před trestnými činy

- **pramen:** Trestní zákoník

= souhrn právních norem o trestání fyzických osob za provinění proti společenským zájmům

Struktura trestního práva:

a) **trestní právo hmotné** (materiální) - konstatováno, co je trestný čin, jaké tresty se za ně ukládají

- hlavním pramenem **Trestní zákoník**

b) **trestní právo procesní** (formální) - upravuje postup (proces) při zjišťování trestných činů a jejich

pachatelů při soudním řízení a výkonu trestu

- hl. pramen je **Trestní řád** (zákon o trestním soudním řízení)

Trestný čin = společensky nebezpečný čin (u přestupku nepatrné společenské nebezpečí)

- trestají soudy, přestupky řeší obce, policie

- má dvě stránky: (musí být přítomny současně → pokud některá z nich chybí, nejde o trestný čin)

a) **materiální** → nebezpečnost pro společnost

b) **formální** → znaky uvedené v zákoně označované jako skutková

podstata trestného činu - je to jakýsi model trestního činu, přičemž popisuje zakázanou formu jednání

Základní trestní zodpovědnost: -od 15 let - nabývá dnem po dovršení 15 let

- mezi 15 - 18 rokem = mladiství(dnem dovršení 18) → $\frac{1}{2}$ trestní sazba

- 18 let - plně trestně zodpovědný

Skutková podstata trestného činu

- model trestného činu - je popisovaná zakázaná forma jednání

- má znaky (prvky):

a) obecně obligatorní- musí být obsažená v každé skutkové podstatě (oběť)

1) **objekt** → je to určitý vztah nebo zájem chráněný společností - např. v

případě vraždy je to lidský život, v případě krádeže něčí

vlastnictví

2) **subjekt** → pachatel →je charakterizován věkem a přičetností

- trestní zodpovědnost z hlediska věku vzniká nejdříve v den po

15. narozeninách, do dovršení 18 let = mladiství

- nepřičetnost- pokud pachatel pro duševní poruchu v době

spáchání činu nemohl rozpoznat jeho společenskou nebezpečnost

nebo ovládat své jednání → není proto za něj zodpovědný (nesmí

si ji způsobit sám – např. užití návykových a omamných látek)

3) **objektivní stránka** → trestného činu je tvořena třemi znaky:

a) jednání (jádro trestného činu – projev vůle

pachatele navenek → úder sekerou)

b) následek

c) příčinný vztah mezi jednáním a následkem (musí

existovat příčinný vztah)

4) **subjektivní stránka** → trestného činu představuje především zavinění – jde

o vnitřní stav člověka k trestnému činu (má dvě

formy úmysl a nedbalost)

→ ke vzniku trestní odpovědnosti vyžaduje zákon naplnění všech výše uvedených znaků → trestní

zákon připouští postih v případě, že jeden z těchto znaků chybí -následek→ jedná se o přípravu

trestného činu (je trestána jen u závažných trestných činů) a **pokus** o trestný čin (pokus je obecně

trestný)

b) obecně fakultativní – ne každá skutková podstata je musí obsahovat

(nemusí být nalezen vražedný nástroj)

Výlučná trestní odpovědnost

- zákon upravuje některé instituty, které trestní odpovědnost vylučují nebo způsobují její zánik
- okolnosti vylučující trestnost: **krajní nouze** nebo **nutná obrana**
- okolnosti způsobující zánik trestnosti: **promlčení** - **uplynulá daná doba od trestu a je promlčen**

(ekonomické), promlčet nejde čin proti

lidskosti (mučení, střílení, rukojmí)

účinná lítost - mírnější trest - zánik

→ obdobným institutem **podmíněné upuštění od potrestání s dohledem**

(definitivní rozhodnutí je vázáno na řádný život a plnění soudem

uložených podmínek) → bývá stanoven dohled -**probační úředník**→

v případě porušení je trest změněn na **nepodmíněný**

Účel trestu

- **není odveta**

- chránit společnost před pachateli trestných činů

- zabránit pachateli v dalším páchání trestného činu

- výchovné působení na pachatele i ostatní členy společnosti

- ukládá-li se **trest za několik trestných činů**→ stanoví se druh a výměra podle nejpřísnější trestní

sazby, která přichází v úvahu → nedochází ke sčítání trestů

System trestů

a) tresty pravidelné

- 1) trest odnětí svobod nejvýše na 15 let (podmíněné - odkladná doba, nepodmíněné)
- 2) obecně prospěšné práce (50- 400 hod. pachatel musí odpracovat osobně, bez nároku na mzdu, ve svém volném čase, pokud nevykoná, soud přemění každé 2 hodinu na den odnětí svobody)
- 3) ztráta čestných titulů a vyznamenání
- 4) ztráta vojenské hodnosti - degradace
- 5) zákaz činnosti
- 6) propadnutí majetku
- 7) propadnutí věci
- 8) peněžitý trest
- 9) zákaz pobytu
- 10) vyhoštění (pouze cizincům - od 1 do 10 let, nebo době neurčitá)

b) testy nepravidelné (výjimečné)

- 1) trest odnětí svobody na 15-25 let
- 2) trest odnětí svobody na doživotí

- **trest** odnětí svobody **je vykonáván ve věznici:**

1) s dohledem (za čin z nedbalosti, pachatelé zatím netrestaní)

2) s dozorem (za čin z nedbalosti pachatelé, pachatelé již trestáni)

3) s ochranou (za úmyslný čin)

4) se zvýšenou ostrahou (pachatelé s doživotním trestem, recidivisté)

- Valtice, Mírov, Bory u Plzně

- rozhodne soud

- soud rozhoduje o **ochranných opatřeních:** - ochranná léčeni- sexuální deviace

- ochranná výchova- pro mládež („pasták“)

- zabrání věci- věc, která byla použita k trestnému činu (její vlastnictví přechází na stát)

Druhy trestných činů

- trestní zákon rozděluje tresty do 12 hlav

- přes 200 druhů trestních činů

1. hlava - TČ proti Republice

- vlastizrada, teror, vyzvědačství, válečná zrada, vyrazení státního tajemství, sabotáž,

rozvracení Republiky, hanobení Republiky a jejího představitele

2. hlava - TČ hospodářské

-neoprávněné podnikání, padělání peněz, krácení daně, ohrožení devizového hospodářství, skutkové podstaty s počítačovou kriminalitou, nekalá soutěž, porušení autorských práv

3. hlava - TČ proti pořádku ve veřejných věcech

- útok na veřejného činitele, křivé obvinění, křivá výpověď, zneužívání pravomoci veřejného činitele, neoznámení trestného činu, pytláctví

4. hlava - TČ obecně nebezpečné

- ohrožení životního prostředí, šíření toxikománie, nedovolená výroba a prodej, nedovolené ozbrojování

5. hlava - TČ hrubě porušující občanské soužití

- týrání zvířat, výtržnictví, opilství, šíření poplašné zprávy, ohrožování mravnosti, kuplířství, neposkytnutí první pomoci, pomluva

6. hlava - TČ proti rodině a mládeži

- bigamie, zanedbání povinné výživy, podání alkoholu mladistvým, opuštění dítěte, ohrožování mravní výchovy mládeže, týrání, únos

7. hlava - TČ proti životu a zdraví

- vražda, ublížení na zdraví, nedovolené přerušování těhotenství, rvačky

8. hlava - TČ proti svobodě a lidské důstojnosti

- znásilnění, pohlavní zneužívání, omezení osobní svobody, loupež, vydírání

9. hlava - TČ proti lidskosti

- podpora a propagace směřující proti k potlačení lidských práv a svobod občanů, mučení, genocida

10. hlava - TČ proti majetku

- krádež, podvod, zpronevěra, lichva

11. hlava - TČ proti brannosti (civilní službě - předtím)

- neplnění odvodních povinností (dnes se k odvodu nechodí)

12. hlava - TČ vojenské

- neuposlechnutí rozkazu, zběhnutí, nesplnění bojového rozkazu, zbabělost před nepřítelem

Orgány činné v trestním řízení

- soud, státní zástupce, vyšetřovatelé - policejní orgán
- trestní řízení je upraveno/dáno zákonem, zda se trestný čin stal → zjistit pachatele → uložit mu trest
- další účastníci → obviněný (obžalovaný), poškozený, zúčastněná osoba

Osoba, proti níž se vedetrestní řízení

- **podezřelý**- ten, kdo byl zadržen v souladu s trestním řádem
- **obviněný**- bylo sděleno obvinění
- **obžalovaný**- nařízeno trestní líčení - probíhá soud
- **odsouzený**- byl vydán odsuzující rozsudek a již nabyl právní moci

Stádia trestního řízení

- přípravné řízení
- předběžné projednání obžaloby
- hlavní líčení
- odvolávací řízení (může i nemusí být)
- vykonávací řízení (vykonává se trest)

- **žaloba** (stát, zástupce) X žalovaná **strana** (obviněný, obhájce)

RODINA, MANŽELSTVÍ, RODINNÉ PRÁVO

- **Pramen:** Úmluva o právech dítěte, zákon o rodině, občanský zákoník

Rodina

- je jak biologická, tak sociální, relativně stála skupina, spojena vztahy příbuzenství, která vychovává

děti a poskytuje svým členům sociální, citové a hodnotové zázemí (tj. sociální vztahy - vztah mezi

rodiči /matka - otec/, vztah rodič - dítě /může být pokrevní nebo adoptivní/, vztah sourozenecký

/pokrevní či adoptivní/ → rodina zakládá vztah **příbuzenství**

Příbuzenství:

- je speciální sociální vztah mezi dvěma nebo více jedinci (rozlišujeme -pokrevní(užší vymezení -

mají biologicky společného aspoň 1 předka) a tzv. afinitu - nepokrevní-založeno na sňatku nebo

adopci, tedy poměr osoby k příbuzným jejího manžela nebo manželství - švagrovství)

Vývoj rodiny:

a) pravěká rodina (pokrevní příbuzenství)

b) rodina v klasickém Řecku (otec, podřízené postavení ženy)

c) rodina ve starověkém Římě

d) rodina ve středověku

e) novověká rodina

Typy rodiny:

a) malá rodina (manželská)

b) velká rodina (třígenerační společenství – na základě lineárního pokrevnosti – přímá linie původu)

Manželství

- trvalé společenství muže a ženy, založené podle zákona, úkolem je vytvoření rodiny a řádná výchova

děti

- je to právní vztah = oboustranný dobrovolný projev vůle snoubenců (u nás, nelze zrušit manželství

ve lhůtě 24 hodin od sňatku, ne manželství na zkoušku)

Druhy manželství:

a) monogamní - pouze tato forma je legální

- **všechny ostatní formy jsou trestné**(manželství oficiálně uzavřeno)

b) polygamní - jedinec jednoho pohlaví s více jedinci opačného pohlaví

1) polygynie - muž žije s několika ženami (manželkami) = **mnohoženství**

2) polyandrie - žena žije s několika muži (manžely) = **mnohomužství**

3) bigamie - úmyslné uzavření druhého manželství v době trvání předcházejícího

= **dvojí manželství** (dříve se trestalo smrtí, dnes trestný čin)

- netrestá se v případě oklamání partnera, ale státního orgánu - vždy se jedná o úmyslný trestný čin

Funkce manželství:

- manželské soužití, výchova dětí, vzájemná pomoc

Sňatek:

a) občanský - učiní prohlášení, přítomnost matrikáře, místo - jen trvalý pobyt, v cizině před zastupitelským úřadem

b) církevní - předvdavkové řízení na matrice (předloží oddávajícímu osvědčení vydané příslušným matričním úřadem)

- **Lze:** občanský poté církevní

- **Nelze:** církevní poté občanský

- nutná přítomnost dvou svědků!

- vstupují dobrovolně, znají svůj zdravotní stav, není známa okolnost vylučující uzavření sňatku,

zváží budoucí úpravu majetkových poměrů → předmanželská smlouva (forma notářského zápisu)

- **jméno**: povinnost prohlásit - zda společné
- ponechají dosavadní
- společné a jeden na **druhém** uvádět předchozí
- které příjmení budou mít děti
- **uzavření manželství v zastoupení**- vážné důvody, zástupce

- **nelze uzavřít**:
 - s osobou mladší 18 let -**překážka nezletilosti**- (soud zplnoletí - 16 let)
 - s osobou zbavenou způsobilosti k právnickým úkonům -**překážka nesvéprávnosti**
 - s osobou postiženou duševní chorobou, která měla za následek omezení způsobilosti k právnickým úkonům -**překážka duševní choroby** (soud může povolit - pokud zdravotní stav občana je slučitelný se společným účelem manželství)
 - mezi předky a potomky a sourozenci -**překážka příbuznosti**
 - s ženatým mužem nebo vdanou ženou -**překážka bigamie**
 - **neplatné manželství**: soud od samého začátku (nevěděl o bigamii, o neplnoletosti)
 - **neexistence manželství**: nevznikne (pokud nedonucení násilím, nezletilý)

Manželé:

- mají stejná práva, stejné povinnosti, o záležitostech rodiny rozhodují společně

- vzájemná vyživovací povinnost (soud může určit její obsah – pokud jeden neplní – aby úroveň obou

manželů byla stejná)

Zánik manželství:

a) smrt jednoho z partnerů - nebo prohlášení za mrtvého

b) rozvod -na návrh jednoho z partnerů

- **dohodnutý rozvod:** oba souhlasí, manželství trvalo déle než 1 rok, nejméně 6 měsíců

spolu nežijí → musí být předloženy písemné smlouvy řešící:

majetkové vyrovnání, společné bydlení, vyživovací povinnost +

pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů

nezletilých dětí

- zánikem manželství zaniká společné jmění manželů (dříve pojem bezpodílové spoluvlastnictví) -

nahrazeno společným jměním manželů → za dobu trvání svazku

- **děti:** svěřeny do výchovy, nad 10 let přihlížejí soudy k přání dětí (může: společná, střídavá - je-li to

v zájmu dítěte)

- zákon stanovuje nárok rozvedeného manžela (manželky) na příspěvek na výživu - týká se především

- pokud nenese vinu na rozvodu (až do 3 let po rozvodu - možno poskytnout) - lze i jednorázovou

částku (nutný notářský zápis)

- vina rozvodu se nezjišťuje, zjišťují se příčiny, které vedly k rozpadu manželství

Určení otcovství:

- matka jistá, otec nejistý, otec se určuje na základě zákonem stanovených vyvratitelných domněnek

a) první zákonná domněnka otcovství: za otce dítěte se považuje manžel matky, pokud se dítě

narodí v době uzavření manželství do uplynutí třístého dne po zániku manželství

b) druházákonná domněnka otcovství: pokud se narodí dítě ženě svobodné nebo více jak tři sta

dnu rozvedené, považuje se za otce muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů

c) třetízákonná domněnka otcovství: za otce dítěte se považuje muž, který s matkou souložil

v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než 180 a více než 330 dnu, pokud jeho otcovství závazné okolnosti nevylučují

Popření otcovství: lze popřít do šesti měsíce od dne, kdy se dozví, že se dítě narodilo, zákon reguluj

případy, kdy došlo početí dítěte umělým oplodněním

Osvojení:

- vzniká mezi osvojitelem a osvojencem stejný poměr jako u dítěte a rodiče, o osvojení rozhoduje soud

na návrh osvojitele, osvojit lze pouze nezletilé děti, k osvojení musí dát souhlas zákonný zástupce

osvojeného dítěte:

1) zrušitelné osvojení: - lze soudně zrušit na návrh osvojitele tak osvojence → znovu pak vznikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou → osvojenec nese své původní příjmení

2) nezrušitelné osvojení: - osvojitel je zapsán v matrice i v rodném listě dítěte místo jeho

pokrevního rodiče (rozhoduje soud)

- osamělá osoba může takto osvojit dítě jen výjimečně

- nezrušitelně lze dítě osvojit pouze starší jednoho roku, soud může

rozhodnout o tom, zrušitelné osvojení se mění na nezrušitelné

3) pěstounská péče: - poskytuje se dětem, u nichž není výchova zajištěna rodiči z příčin, které

jsou dlouhodobé

- o svěřením do pěstounské péče rozhoduje soud → je to opatření dočasné

povahy → končí zletilostí dítěte → zůstávají zachovány původní rodinné a

příbuzenské vztahy → dítě nese příjmení pěstouna

- pěstouni mohou být manželé, ale i jedinec → na zajištění potřeb dostávají

příspěvky od státu a odměnu za výkon pěstounské péče → při výchově

mají práva a povinnosti rodičů, dítě však může spravovat a zastupovat

pouze v běžných věcech

-kolektivní pěstounská péče- vesničky SOS

4) svěření do výchovy: - forma náhradní výchovy pro děti, u kterých se předpokládá, že se budou

moci časem vrátit do původní rodiny (svěřeny prarodičům nebo

příbuzným)

Vyživovací povinnost:

- zákon upravuje **vzájemnou** vyživovací povinnost rodičů a dětem

- **rodiče k dětem**- dokud se děti nejsou schopni sami žít (není upraveno věkem, v krajním případě -

zdravotní postižení - celý život)

- **děti k rodičům** -které jsou schopny sami se žít je uložena **povinnost** zajistit svým rodičům slušnou výživu, jestliže rodiče nemají dostatečný zdroj vlastních příjmů

- **mezi ostatními příbuznými** -předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost

- na rozvedeného manžela/ku, který není schopen se sám žít, je

povinen druhý rozvedený manžel podle svých schopností a možností poskytovat na přiměřenou výživu

- povinnosti otce, za něhož není matka provdána - přispívat

přiměřeným způsobem na úhradu výživy po dobu 2 let, přispět na

úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím. (náhrady

matky - ne dítěte - ty jsou přiznány v rámci výživného pro dítě)

OMBUDSMAN

- **veřejný obhájce práv v ČR** působí podle zákona k ochraně osob před jednáním **úřadů a dalších**

institucí vykonávající státní správu, pokud je takové jednání v rozporu s právem, nebo sice právu

neodporuje, ale je jinak vadné či nesprávné, tzn., že neodpovídá principům demokratického právního

státu a principům dobré správy nebo jsou-li tyto orgány neúčinné

- podle zákona **je ochránce oprávněn se zabývat podněty**, které směřují proti činnosti:

- ministerstev a jiných správních úřadů s působností po celém území státu a správních úřadu jim

podléhajících

- České národní banky, pokud působí jako správní úřad

- Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

- orgánů územní samosprávy (obce, kraje) při výkonu státní správy (nikoli při výkonu samosprávy)

- obcí při výkon státní správy, nikoli však tam, kde obce rozhodují ve vlastní působnosti

- Policie ČR s výjimkou vyšetřování, kdy působí v trestním řízení

- Armáda ČR a Hradní stráž
- Vězeňské služby ČR
- zařízení, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova a ochranné léčení
- zdravotních pojišťoven
- orgánů soudu a státního zastupitelství při výkonu státní správy (zejména otázka průtahů soudu, nevhodné chování soudce a nečinnost soudu), nikoli proti samotnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce
- zákon poskytuje ochránci rozsáhlá oprávnění provádět v jednotlivých věcech nezávislá šetření, nedává mu však právo nahrazovat činnost orgánů správní správy a **protonemůže měnit nebo rušit rozhodnutí → při zjištění pochybení může požadovat od úřadů či institucí, aby sjednali nápravu**
- významné oprávnění: není vázán návrhy stěžovatelů **amůže rozhodnout o zahájení šetření z vlastní iniciativy**
- uvedené zákonné vymezení **nedává ochránci právo vstupovat do soukromých vztahů či rozporů**
(i u zaměstnanců a zaměstnavatele) → nemůže také zasahovat do rozhodnutí soudu, není odvolávacím místem proti jejich rozhodnutí a **oprávně zasahovat do činnosti výslovně vyjmenovaných institucí**
- působnost ochránce se tak nevztahuje na: - Soudy všech stupňů a typů v jejich rozhodovací pravomoci
- Rozhodovací činnost státních orgánů

- Parlament, prezidenta republiky a vládu
- Nejvyšší kontrolní úřad
- zpravodajské služby české republiky
- orgány činné v trestním řízení

- **vedle výše uvedené činnosti**, spočívající v řešení individuálních podnětů a jejich zevšeobecnění, má

ochránce od počátku roku 2006 novou povinnost, která nespočívá v řešení individuálních podnětů

jednotlivců, ale k jejímu naplnění ochránce vykonává **systematické preventivní návštěvy všech**

míst zařízení, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě → jde o

povinnost vyplývající z mezinárodně-právních závazků ČR, především z Opčního protokolu

k Úmluvě OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

→ ochránce systematicky navštěvuje zařízení, kde jsou nebo mohou být osoby drženy na základě

rozhodnutí či příkazu veřejné moci (např. soudu) nebo z důvodu závislosti na poskytované péči

(především z důvodu věku, zdravotního stavu, sociální situace, atd.) → konkrétní informace o této

činnosti, včetně vymezení jednotlivých typů navštěvovaných zařízení a výsledků činnosti ochránce

naleznete v oddíle Ochrana osob omezených na svobodě

STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ

- představuje soustavu státních úřadu, které v zákonem stanovených případech zastupují v soudních

řízeních stát

- bylo zřízeno zákonem č. 283//1993 Sb. a nahradilo **Institut orgánů státní prokuratury**

- soustavu státních zastupitelstev tvoří: Nejvyšší státní zastupitelství v Brně

Vrchní státní zastupitelství v Praze a Olomouci

Krajská správní zastupitelství (naše oblast Hradec Králové)

Okresní státní zastupitelství

- v čele jednotlivých zastupitelstev stojí jejich vedoucí

- těžiště činnosti státního zastupitelství je v oblasti trestní řízení

1) podává jménem státu obžalobu a účastní se trestního řízení jako žalobce

2) je povinen vyrozumět jak obviněného, tak i jeho obhájce o podání žaloby

3) je oprávněn požadovat na orgánech veřejné správy potřebná vysvětlení, půjčení spisů a dokladu, atd.

4) má právo nahlížet do soudních spisů a pořizovat si z nich opisy a výpisy a žádat jejich zapůjčení

- státním zástupcem může být jmenován občan ČR starší 25 let, který splňuje další požadované podmínky (např. právnické vzdělání)

- nejvyššího státního zástupce jmenuje a odvolává vláda ČR na návrh ministra spravedlnosti, ostatní

zástupce jmenuje ministr spravedlnosti na návrh nejvyššího státního zástupce, a to na dobu neomezenou

ADVOKACIE

- advokát poskytuje právní pomoc klientovi jako výkon svobodného povolání, a to za úplatu

- právní pomoc poskytuje klientovi:

1) právní radou

2) jeho zastupování před soudem (advokát jako právní zástupce)

3) jeho obhajobu (advokát je obhájce)

- podmínkou výkonu advokacie stanovuje zákon o advokacii

- advokát musí mít:

1) plnou působnost k právním úkonům

2) ukončené vysokoškolské právnické vzdělání

3) minimálně 5 letou praxi

4) složenou odborovou zkoušku v předepsané době právní praxe

5) složen zákonem předepsaný slib do ruky předsedy České advokátní komory

- advokáti jsou sdruženi v České advokátní komoře

- podle zákona o advokacii č.85/1996 Sb. může komora určit advokáta těm občanům, kteří se nemohou domoci poskytnutí právnických služeb, jestliže by klient odmítnut nejméně dvěma advokáty, komora mu určí advokáta, který již nemůže právní službu odmítnout

- podle Listiny základních práv a svobod má obviněný právo na obhájce a v případech, které stanoví

trestní řád, dokonce obhájce mít musí, pokud si ho nezvolí sám, bude mu stanoven a přidělen, pokud

obžalovaný nemá dostatečné prostředky, aby uhradil náklady obhajoby, má nárok na obhajobu bezplatnou nebo na obhajobu se sníženou odměnou.

NOTÁŘSTVÍ

- notář je jmenován do notářského úřadu ministrem spravedlnosti a jeho činnost je spojena s místem

tohoto úřadu

- notář musí mít:

1) plnou způsobilost k právním úkonům

2) ukončené vysokoškolské právníké vzdělání

3) předepsanou notářskou praxi (min. 5 let)

4) složenou notářskou zkoušku

- notář:

1) sepisuje veřejné listiny o právních úkonech (např. závět, jiné druhy smluv)

2) osvědčuje právně významné zkušenosti a prohlášení (např. kopie dokumentů - rodného listu, dokumentů, diplomů, vysvědčení a osvědčení, vydává výpisy a opisy a ověřuje podpisy)

3) může vykonávat správu majetku a přijímat je do úschovy (např. závěti, různé listiny a cenné papíry, které mají být vydány jiným osobám nebo úřadům, ale i listiny, které mají být naopak vydány určité osobě)

4) v řízení o dědictví vystupuje jako tzv. soudní komisař, tj. ten kdo odborně provede všechny potřebné úkony a připraví podklady pro usnesení soudu

- notářská činnost je organizována notářskými úřady, které v obvodech okresních soudů zřizuje a ruší

ministr spravedlnosti

VÝPIS Z REJSTŘÍKU TRESTŮ

- žádost lze podávat na každém okresním státním zastupitelství, obecním úřadě, městském úřadě,

úřadě města, v Praze obvodním úřadě nebo místním úřadě, v územně členěných statutárních městech

na úřadě městského obvodu nebo úřadě městské části, který vede matriku

- žádost lze také podat přímo v sídle Rejstříku trestů, Praha 4, Soudní 1, popřípadě na pobočkách

v Brně, Ostravě, Plzni

- žádost o výpis z evidence Rejstříku trestů ČR mohou být podávány také v cizině na zastupitelských

úřadech ČR, které za konzulární poplatek vyřízení výpisu a jeho doručení prostředkují

- při podávání žádosti o výpis se ověřuje totožnost žadatele a správnost údajů uvedených v písemné

žádosti

- kolkový poplatek činí 50,- Kč